

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

י"ג תמוז, ה'תשל"ו

חלק א – יוצא לאור לש"פ קרח, אדר"ח תמוז, ה'תשפ"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע

פתח דבר

לקראת ש"פ קרח, אדר"ח תמוז הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות י"ג תמוז ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ה', כ"ח סיון, ה'תשפ"ד
שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר זי"ע
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2024 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5784 • 2024

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

דפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

בס"ד. שיחת י"ג תמוז, ה'תשל"ו.

בלתי מוגה

א. דובר כבר כמ"פ בהתוועדות הקשורה עם ענין ומאורע שאירע משך זמן לפנינו, ועאכו"כ לפני שנים רבות, שאעפ"כ דורשת התורה [שנקראת "תורת אמת", היינו, שההוראה שמורה ומצוה לעשות היא בגלל שכן הוא האמת] שהזכרון על זה יהי' באופן ש"בכל יום .. חדשים".

וכידוע שיש בזה ב' גירסאות, שבמקום אחד נאמר "כחדשים" (בכ"ף הדמיון), ובמקום שני נאמר "חדשים"² (ללא כ"ף הדמיון),

ומובן טעם הדבר — דכיון שיודעים שמדובר אודות אדם שהוא בשר ודם, ובמילא הוא מוגבל בזמן, הרי מובן שדבר שאירע בעבר, ועאכו"כ בעבר הרחוק, בכמות הזמן, קשה לדרוש ממנו מיד ברגע הראשון שיהי' אצלו "חדשים" ממש, ולכן הולכים עמו מן הקל אל הכבד: תחילה דורשים ממנו שיהי' "כחדשים", בכ"ף הדמיון, אבל עדיין אין זו השלימות והאמיתיות הנדרשת, ולכן מוסיפים ודורשים ממנו שע"י הכנה זו יגיע לתכלית שהיא גם האמת — שיהי' באופן ד"חדשים" ממש.

ב. ומובן ממה שמצינו בנוגע לכללות ענין התורה:

אע"פ שמתן תורה בפעם הראשונה הי' לפני אלפי שנים, מ"מ, פוסקת הגמרא במסכת ברכות³ הלכה למעשה,

— שמזה מובן שזהו דבר שמצפים מכל אחד מישראל, ככל עניני הלכה למעשה, וכיון שמצפים ודורשים זאת מכל אחד מישראל, הרי בודאי שנתנו לו את הכחות הדרושים שיוכל להגיע לזה, שהרי "אינו מבקש אלא לפי כחם"⁴, היינו, שהקב"ה, ע"י תורתו, לא ידרוש מאדם ומיהודי דבר שלא נתן לו תחילה את הכחות שיוכל למלא ציווי זה — "מה להלן (במ"ת בפעם הראשונה) באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן (בכל פעם שלומדים תורה, בכל מקום וזמן ומעמד ומצב איזה שיהי', נדרש שיהי' זה) באימה וביראה וברתת ובזיע".

(3) כב, א. וש"נ.

(4) ראה תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב,

(1) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סס"א ס"ב.

וש"נ.

(2) פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. תבוא ג.

כו, טז.

אך על זה שואל רבינו הזקן⁵: "לכאורה אינו מובן דמיון זה, מה להלן אף כאן כו', שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות⁶, ופנים בפנים דבר ה'⁷, משא"כ בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו"? כלומר: בשלמא במתן תורה הי' הענין ד"וירד הוי' על הר סיני"⁸, עם המרכבה, מלאכים וכו'⁹, באופן שהרעיש את כל העולם, ועד למ"ש במדרש "שור לא געה וכו'"¹⁰, ומד' רוחות ומלמעלה ומלמטה הי' נשמע קול אחד ויחידי בלבד¹¹ — "אנכי הוי' אלקיך"¹² (התיבות של עשרת הדברות), ולכן מובן שהי' זה "באימה וביראה וברתת ובזיע"; אבל איך אפשר לדרוש מיהודי שבשעה שלומד תורה אלפי שנים לאח"ז, ובמעמד ומצב שאין את כל הרעש של מ"ת — יהי' זה "באימה וביראה וברתת ובזיע"?! ומבאר רבינו הזקן: "אלא הענין הוא . . כי גם עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני", והיינו, שבאמיתיות הענינים, כל מה שהי' במ"ת בפעם הראשונה, ישנו בכל פעם שיהודי לומד תורה.

ג. ואחת ההסברות בזה:

הסיבה האמיתית לכך שמ"ת הי' "באימה וביראה וברתת ובזיע" היא — לא מצד הבלבול והפחד או יראת הכבוד מפני המלאכים והמרכבה, או מזה שהקול הי' נשמע מד' רוחות ומלמעלה ומלמטה, אלא הסיבה האמיתית לכך היתה בגלל שהקב"ה נתן את תורתו, שהיא חכמתו ורצונו, שעלי' נאמר¹³ "ואהי' . . שעשועים . . משחקת לפניו", היינו, שזהו דבר שהקב"ה משחק עמו, כביכול, ויש לו מזה הנאה ותענוג, ועד שהתורה מצד עצמה היא "נעלמה מעיני כל חי"¹⁴, שלא שייך שתהי' בגלוי לנברא; וכיון שכאן ראו שהקב"ה נתן את התורה, הנה זו היתה הסיבה האמיתית לאימה ויראה ורתת וזיע.

— אצל ה"ערב רב", שעליהם נאמר¹⁵ "וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק", הי' תופס מקום והי' צורך ב"רעש" של המרכבה עם המלאכים וקולות וכו';

(10) שמו"ר ספכ"ט.
 (11) ראה שם פ"ה, ט. תנחומא שמות כה.
 תקו"ז תכ"ב (סד, ב). תניא פל"ו.
 (12) שם כ, ב.
 (13) משלי ח, ל.
 (14) איוב כח, כא.
 (15) יתרו שם, טו. וראה תו"א שם עד, ג.

(5) תו"א יתרו סז, ב.
 (6) יתרו כ, טו.
 (7) ואתחנן ה, ד.
 (8) יתרו יט, כ.
 (9) ראה תנחומא תשא כא. צו יב. פסיקתא דר"כ פי' יב (בחודש השלישי). פס"ר פי' כא (עשה"ד). שמו"ר פ"ג, ב. פמ"ב, ה. פמ"ג, ח. וראה גם במדב"ר פ"ב, ג.

אבל אצל יהודי, שנשמתו היא "חלק אלקה ממעל ממש"¹⁶, הנה מה שתופס ולוקח ("דערנעמט") את ה"חלק אלקה ממעל ממש" — אין זה מלאכים, שרפים וחיות ואופני הקודש, ועאכו"כ שלא ה"רעש" של העולם פועל על ה"חלק אלקה ממעל ממש" להיות "באימה וביראה וברתת ובזיע", אלא דוקא ההתגלות של עצם ומהות האלקות, עד לאופן שנשמע הקול ד"אנכי הוי' אלקיך" עם כל עשרת הדברות.

ולכן, כדי הנשמה — שהיא העיקר אצל יהודי — תעמוד "באימה וביראה וברתת ובזיע", עלי' לדעת, שבשעה שיהודי (יהי' מי שיהי' ובאיזה מקום שיהי') לומד תורה אזי "הקב"ה קורא ושונה כנגדו"¹⁷, וכיון שהקב"ה הוא למעלה ממדידה והגבלה, אין אצלו חילוק בין הפעם הראשונה ובין כו"כ פעמים¹⁸, כך, שבאותו אופן שהקב"ה אמר זאת בפעם הראשונה, כך הוא גם כשאומר זאת כו"כ פעמים לאח"ז.

— מצד הגוף של יהודי, ניתוסף גם ההסברה, שבאמיתית הענין, הנה כיון שהקב"ה מתגלה עם אותו "שטרעם" שהי' באמירת עשה"ד בפעם הראשונה, הרי מובן שגם המלאכים והמרכבה עם כל הענינים שהיו אז בגילוי, באופן של טפל להתגלות של הקב"ה, צריכים להיות בגילוי בדרך ממילא גם עכשיו.

אבל לא זו היא נקודת הענין, שהרי לא זו היא הסיבה ש"חלק אלקה ממעל ממש" יעמוד "באימה וביראה וברתת ובזיעה" מפני מלאך, או מפני אירוע בטבע העולם ש"שור לא געה" או שמד' רוחות ומלמעלה ומלמטה נשמע הקול "אנכי הוי' אלקיך"; אלו הם רק סימנים שהתורה התגלתה וחדרה את כל מציאות העולם עד למציאות הטבע.

ד. ומזה מובן גם בנוגע לענין ד"חדשים":

התורה דורשת שלימוד התורה יהי' באופן ד"חדשים" ממש, אלא שכיון שנשמתו של יהודי קשורה עם הגבלות הגוף, הרי זה בא לאחרי ההכנה שמתחיל באופן ד"כחדשים" בכ"ף הדמיון, ואח"כ הולך "מחיל אל חיל"¹⁹, מדרגא לדרגא, עד שבא ל"חדשים" ממש.

ועד"ז בנוגע לענינים שהתורה דורשת שהזכרון על ענין שאירע בגשמיות העולם לפני שנים יהי' באופן שבבוא יום זה מדברים ומזכירים זאת מחדש — שיש אמנם צורך בהכנה ד"כחדשים", שמתחילים להזכר

(18) ראה גם תניא אגה"ת פי"א (ק).

(16) תניא רפ"ב.

(17) תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז סע"א.

(19) תהלים פד, ח.

תתלרד.

כמו שאירע אז, בכ"ף הדמיון, ולא "חדשים" ממש, אבל לאח"ז צריך להגיע לשלימות הענין, שיהי' "חדשים" ממש.

ה. ובענין זה מחפשת התורה ונותנת דרכים כיצד להקל על יהודי שיוכל להגיע בעבודתו לתכלית שלימותו,

כמו כל עניני ההתבוננות שקודם התפלה, או אמירת הברכות קודם קיום המצוה וקודם לימוד התורה — להכין יהודי שיוכל אח"כ להתפלל כדבעי, לקיים מצוה כדבעי וללמוד תורה כדבעי,

ועד"ז יש ענינים שהם כדי להקל את ענין הזכרון על מאורע שאירע כמה דורות לפני"ז — עי"ז שמקשרים זאת עם ענין שרואים גם בעיני בשר, שמורה ומלמד ומזכיר את המאורע הנ"ל, להיותו תוצאה ממנו.

וכפי שמצינו בזכרון העיקרי שישנו במצוות התורה: "זכר ליציאת מצרים", שצריך להזכירו פעמיים בכל יום²⁰ — שכדי להקל את הזכרון, הנה בבוא עיקר זמן הזכרון בחג המצות, "זמן חרותנו", בליל הסדר, מקשרים זאת עם מצה ומרור: "בשעה שיש מצה ומרור [ובזמן שביהמ"ק קיים: "פסח מצה ומרור] מונחים לפניך"²¹, ואומרים על המצה "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים"²¹, כי, עי"ז שרואה בעיני בשר שמונחת מצה שזהו הלחם ש"אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", הרי זה מכין אותו ומיקל עליו להזכר על יצי"מ באופן של זכרון אמת, שחוהה זאת ("ער לעבט דאָס איבער") באופן שרואה את עצמו "כאילו הוא יצא היום ממצרים"²².

וזהו גם הטעם בפשטות לנוסח שקבע רבינו הזקן לומר "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא", ולא "כהא", בכ"ף הדמיון²³ — ששואלים על זה: איך אפשר לומר שזהו הלחם שאכלו אבותינו בארץ מצרים, בה בשעה שזהו לחם שנאפה בערב פסח או בימים שלפניו? והתירוץ על זה — שכיון שהתורה היא למעלה מן הזמן, הנה בשעה שאופים את המצה כפי הוראת התורה, עם כל עניני הזהירות כו', פועלת התורה להעלות את המצה למעלה מן הזמן, ואח"כ חוזרת ומורידתה בזמן, כך שנעשה הלחם ש"אכלו אבהתנא בארעא דמצרים".

וכשם שהדברים אמורים בנוגע למצוה הכללית הקשורה עם זכרון, "זכר ליציאת מצרים", הנה עד"ז הוא בנוגע לשבת, שכל שבת הוא "זכר

(20) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רס"ז. (22) פסחים קטז, ב (במשנה). תניא רפמ"ז.

וש"נ. (23) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתע"ג סל"ז.

וש"נ.

(21) נוסח הגש"פ.

למעשה בראשית²⁴, ועד"ז בכל ענין שע"פ תורה נפגשים יחד להתעורר כו' מצד מאורע וענין שאירע בשנים ודורות שלפנ"ז — שכדי להקל את הזכרון, מעמידים על השולחן או בסמיכות לעצמו ענין שמזכיר על מאורע זה, ועי"ז שרואים זאת בעיני בשר, נקל יותר להגיע לשלימות לחזור ולחיות מאורע זה עם כל החיות ה"שטרעם" כמו בפעם הראשונה.

ו. ובנוגע להתוועדות של י"ב-י"ג תמוז, מה שמעמידים (לא על השולחן, אלא) מסביב לראות — הם יהודים חיים שעכשיו לומדים תורה ומקיימים מצוות ומנהיגים בתים בישראל, שהם הפירות ופירי-פירות כתוצאה מזה שלפני ארבעים ותשע שנים, בשנת תרפ"ז, מסר בעל הגאולה והשמחה את נפשו שיהיו חדרים וישיבות ומקוואות וכשרות האכילה ושתי', ועי"ז העמידו דורות של בני", הקטנים עם הגדולים, אנשים ונשים, שחלק מהם חיים עתה כאן, נשמות בגופים, וחלק מהם — חיים עתה כאן בניהם ונכדיהם.

וענין זה הוא בבחינת "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" — התוצאות והפירות וה"לחם" שגדל בזמן הגלות, וגלות של עוני, ברוחניות ובגשמיות גם יחד, שהי' במדינה ההיא, שזהו מה ש"אכלו אבהתנא" בדור שלפנ"ז, ורואים גם עכשיו שזה נותן חיות ליהודים שהם הפירות של אותו "לחמא עניא".

ועל ידם הרי זה מגיע לכלל ישראל — שהרי "כל ישראל חברים"²⁵, קומה אחת שלימה²⁶, ולכן, כשניתוסף חיות וחוזק בחלק מהקומה שלימה, אזי בדרך ממילא ניתוסף חיות וחוזק בכל החלקים-אברים של הקומה שלימה:

כאשר "כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך הוי'²⁷, ושואלים: איך יתכן הדבר? ובלשון הכתוב²⁸: "מי ילד לי את אלה", בשעה שהי' באמצע הגלות חושך כפול ומכופל באופן שלא הניחו ללמוד תורה ולקיים מצוות, עם כל הגזירות ורדיפות שהיו באותה המדינה שממנה באו אלו שנמצאים בתוכנו כאן, ועד"ז בכמה מקומות שבהם מתוועדים עתה ב"ג תמוז — רואים את התוצאה החי' מהמס"ג של בעל הגאולה והשמחה, שפעלה בשעתו ממש את הגאולה והנצחון של תומ"צ ויהדות לגבי ממשלה

24) ראה מו"נ ח"ב פל"א. הובא ברמב"ן

ואתחנן ה, טו. שער הכולל פי"ז סכ"ט. וש"נ.

25) ע"פ ס' שופטים כ, יא. וראה חגיגה

כו, א. ירושלמי שם פ"ג סה"ו. תניא אגה"ק

סוסכ"ב.

26) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

27) ישעי' סא, ט.

28) שם מט, כא.

אדירה שהתנגדה לכך, ועד לאופן שהממשלה הוצרכה להתיר את האיסור, ולומר שהם מרוצים מזה שיכולים לבשר ש"גאולה ניתנה לו".

ומאז הרי זה המשך בלתי-נפסק, דור אחר דור, ללא הפסק, וכמדובר כמ"פ²⁹ בפי' מ"ש³⁰ "תחת אבותיך יהיו בניך", שאין זה באופן שבאה מציאות אחרת שנעשית יורש, אלא זוהי אותה המציאות שהיתה אצל הסבא כפי שהיא עכשיו אצל האבא, הבן, הנכד והנין, ועד"ז בנוגע לסבתא, אמא, בת, נכדה ונינה, ובנדוד, שאין זו מציאות אחרת שמתנהגת כפי שהתנהגה המציאות שלפנ"ז, אלא היינו הך, כי רק הגוף נשתנה לגוף אחר, אבל זוהי אותה המציאות.

וזה נותן כח וחיות שהדבר לא יהי' באופן ד"למפרע", שאירע בעבר, וממנו צריך ללמוד מה לעשות עכשיו, אלא זהו דבר שקורה עכשיו,

וקורה הן בחיים הכלליים של כללות בני ישראל, והן בחיים הפרטיים של כל אחד מישראל, שיש לו קשיים שונים שאינם מניחים לו להיות בתכלית השלימות כפי שיהודי צריך לעמוד בחיים חייתו בעלמא דין, נשמה בגוף, כפי שהנשמה שהיא "חלק אלקה ממעל ממש" דורשת ממנו ונותנת לו כחות על זה, וכדי להתגבר על קשיים אלו, הן בנוגע למעשה, הן בנוגע לדיבור, והן בנוגע למחשבה ולמהלך הנפש — הנה הכח והחיות (באופן שנעשה מציאות חי') הוא מה שאירע אצל "אבותינו",

וכמאמר בעל המאסר והגאולה (עוד בלכתו לקאָסטראַמאַ)³¹: "יהי הוי' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו"³², שאע"פ שמדובר אודות "אלקי אבותינו", מ"מ, מקווים אנו שגם אצלנו יהי' כן, ש"אל יעזבנו ואל יטשנו", כיון שכל אחד יעשה כפי התלוי בו ללכת באורחותיו אשר הורנו, לפי ההוראה והתקווה של בעל הגאולה והשמחה.

ואז הרי זה נעשה דבר חי בהוה, ובאופן שלוקחים את החיות על כל השנה כולה, שתהי' שנה של תורה — בהתאם למ"ש בעל השמחה³³ בנוגע ל"ב תמוז, שזהו חג וגאולה של "עוסקי הרבצת תורה", ומהתורה יומשך גם הענין ד"גדול לימוד שמביא לידי מעשה"³⁴ — קיום המצוות.

וכיון שעיי"ז נעשה "היום אם בקולו תשמעו"³⁵, שבני מתנהגים כרצון הקב"ה — אזי באותו היום, "היום", "אתי מר", דא מלכא משיחא, ויוצא את כל אחד מישראל ואת כל בני מהגלות הפרטי, וזו תהי' הכנה

29 ראה גם ת"מ חע"ט ע' 146. וש"נ.
 30 תהלים מה, יז.
 31 סה"ש תרפ"ז ע' 169. וש"נ.
 32 מלכים"א ח, נו.
 33 אג"ק שלו ח"ב ס"ע פ. וש"נ.
 34 קידושין מ, ב. וש"נ.
 35 תהלים צה, ז. וראה סנהדרין צח, א.

קרובה ליציאה מהגלות הכללי, כולל גם "שכינתא בגלותא"³⁶, ונעשית הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, "היום", בעגלא דידן.

* * *

ז. דובר כמ"פ שכיון שהקב"ה רצה שהעולם יהי' מדוד ומוגבל ע"פ זמן ומקום, והנשמה שהיא "חצובה מתחת כסא הכבוד"³⁷ [או בלשון שאומרים בברכת השחר³⁸ שישנה הנשמה כפי שהיא באופן ד"טהורה היא" ואח"כ "אתה בראתה", עוד לפני ש"אתה נפחתה ביי"], תרד בגוף גשמי, ובלשון הידוע³⁹: "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא", היינו, שב"איגרא" גופא אין זה סתם גג, אלא גג רם, וה"בירא" אינו סתם בור, אלא "בירא עמיקתא", שזה מורה על ריחוק הערך והקצוות הן בגשמיות והן ברוחניות — הרי מובן מזה שרצונו של הקב"ה שיפעלו "בתחתונים", ב"בירא עמיקתא", היינו, לא באופן שיתבטל מציאותו, אלא כפי שהוא "בירא עמיקתא", תהי' מציאותו באופן שאין על זה הגבלות של זמן ומקום.

וכמו ב' הקצוות שישנם גם בתורה:

כיון שהתורה היא תורתו של הקב"ה ("נתן לנו את תורתו"), "נעלמה מעיני כל חי"⁴⁰, "ואהי" .. שעשועים .. לפניו"⁴¹, הרי היא למעלה מהגבלות של זמן ומקום; אבל היכן ניתנה התורה — לא בשמים היא"⁴⁰, אלא המקום שבו מתמלא אמיתית ענין התורה, תכליתה ושלימותה, הוא דוקא בארץ, שהיא בדוגמת "בור" לגבי "שמים", ובארץ גופא — דוקא במעמד ומצב ש"למצרים ירדתם" (כדברי הגמרא⁴¹ בסוגיא של מ"ת⁴²), שזהו מקום שנקרא "ערות הארץ"⁴³, בדוגמת בור עמוק ביותר, ודוקא שם יראו שהיא "תורה" שענינה הוראה⁴⁴, ו"תורת חיים", הוראה בחיים בעולם הזה.

ולכן מצינו בתורה עצמה שמחד גיסא יש בה מדידות והגבלות, ומאידך גיסא יש בה ענין של אין ערוך:

מצינו בהלכה לפועל בדיני תלמוד תורה, שיש דין שאפשר לצאת י"ח לימוד התורה ע"י שיעור הכי קטן ומינימלי של "פסוק אחד שחרית

36) ראה זהר ח"א כז, ב. ח"ב ב, ב. ח"ג	40) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.
עה, ב. ועוד. וראה מגילה כט, א. ספרי ס"פ מסעי.	41) שבת פח, סע"ב.
37) זח"ג כט, ריש ע"ב. וראה הנסמן בנצו"ז לזח"א קיג, א.	42) ראה גם
38) ברכות ס, ב.	43) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד.
39) ע"פ ל' חז"ל — חגיגה ה, ב.	44) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. גו"א ר"פ בראשית (בשם הרד"ק). זח"ג נג, ב.

ופסוק אחד ערבית⁴⁵ — אם מצד איזו סיבה שתהי' הרי הוא "תינוק שנשבה בין העכו"ם"⁴⁶, ולא היתה לו אפשרות לידע אודות יהדות, או שהיו סיבות שונות ומשונות שבגללם לא היתה לו אפשרות ללמוד תורה; ומהקצה השני, יש דין שמי שיש בידו לעסוק בתורה, הנה אפילו אם למד תורה במשך כל המעט-לעת בלי הפסק, אבל הי' לו רגע אחד פנוי שהי' יכול ללמוד תורה ולא למד, הרי זו לא סתם עבירה, אלא זהו ענין שנוגע לכל מציאותו וחיייו הן בעוה"ז והן בעוה"ב, כדברי הגמרא במסכת סנהדרין⁴⁷, כפי שמביא רבינו הזקן בהתחלת ספר התניא.

וכאן רואים את ב' הקצוות: מחד גיסא, התורה היא באופן כזה שבפסוק אחד ויחידי נפעל כל ה"שטורעם" של לימוד התורה, כיון שע"פ תורה לא ניתנה לו אפשרות ליותר מזה; ומאידך גיסא, לאחר כל מה שלמד בתורה, אם ישנו רגע אחד ויחידי במשך כל ימי חייו שע"פ שו"ע צריך אז ללמוד תורה, ואינו מנצל אותו, אזי מתבטלת מציאותו בעוה"ז ובעוה"ב.

ח. וכאשר התורה צריכה לירד גם בעוה"ז הגשמי, בגשמיות העולם — נקבע גם העולם בב' הקצוות, שיש ענינים בעולם שבהם עומד בהדגשה ענין הכמות, שקשור עם מדידה והגבלה, ויש ענינים בעולם שבהם בולט ועומד בהדגשה הענין שלמעלה ממדידה והגבלה, שבכללות הרי זה ענין האיכות.

ועד כפי שהדבר מתבטא בנוגע לצדקה — שבשביל צדקה כפשוטה יש צורך במציאות של עולם, ולא סתם עולם, אלא עולם שיש בו עניים, שזהו סימן שאינו סתם "בור", אלא "בירא עמיקתא":

בצדקה — שהיא מצוה כללית, ש"שקולה כנגד כל המצוות"⁴⁸, וממנה למדים על כל המצוות — יש ב' קצוות:

מחד גיסא — צ"ל נתינת הצדקה באופן ד"פתוח תפתח את ידך"⁴⁹, ביד רחבה, וכדברי הגמרא⁵⁰: "אפילו מאה פעמים", והיינו, שכאשר אותו עני מגיע ומבקש ממנו בפעם המאה, הנה אם הוא עדיין עני, צריך לחזור וליתן באותו אופן שנתן לו בפעם הראשונה.

ועל זה ניתנו שיעורים בשו"ע⁵¹ — שחייבים ליתן לא פחות

(47) צט, סע"א.

(48) ב"ב ט, א. וראה תניא פל"ז (מח, ב).

(49) פ' ראה טו, ח.

(50) ב"מ לא, א.

(51) יו"ד רסרמ"ט.

(45) מנחות צט, ב. וראה הל' ת"ת

לאדה"ז פ"ג ה"ד ואילך. וש"נ.

(46) שבת סח, א"ב. וראה רמב"ם הל'

ממרים פ"ג ה"ג. שו"ע אדה"ז יו"ד הל' רבית

סע"ט.

מ"מעשר", והמהדר נותן "חומש", וישנו התנאי בזה שצ"ל "כדבעי לי למיעבד"⁵² — ליתן "מסת נדבת ידך"⁵³, לפי הברכה שהקב"ה נתן לו. ובודאי שאינו יכול לצאת י"ח באיחול לבבי, בפנים מחייכות וכו', אלא צריך ליתן את סכום כמות הצדקה שחייב ליתן.

ולאריך גיסא — יש בצדקה גופא ענין האיכות, ובלשון הגמרא במסכת בבא בתרא⁵⁴: "המפייסו", היינו, שנתנית הצדקה צ"ל בסבר פנים יפות — שזהו ענין שאינו במדידה והגבלה, שהרי ברגע כמימרא יכול להיות אצלו סבר פנים יפות שפועל שהעני מתפייס בתכלית השלימות. ועד שענין הפיוס הוא שלא בערך מענין הצדקה — כדברי הגמרא⁵⁴ "הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות", "והמפייסו בדברים מתברך ביי"א ברכות".

ובפרט ע"פ המבואר בקבלה⁵⁵ שמספר אחד עשר הוא למעלה ממדידה והגבלה, שהרי כללות ענין המספרים ומדידות והגבלות נכלל במספר עשר, ש"בעשרה מאמרות נברא העולם"⁵⁶, וכיון ש"המפייסו בדברים מתברך ביי"א ברכות", הרי זה ענין של יציאה מכללות המדידה והגבלה, לפי שאין זה ענין מוגבל ומדוד, אלא ענין שמבטא את הנפש, הלבביות והחיות, האש והאור שבנתנית הצדקה, שהם ענינים שלמעלה ממדידה והגבלה.

ט. ובוזה מתבטא אחד מהתפקידים של איש ישראל — שתהי' (בלשון הידוע⁵⁷) הגברת הרוחניות על הגשמיות, הגברת הצורה על החומר והגברת האיכות על הכמות, והיינו, שאע"פ שצריכים הן את האיכות והן את הכמות, הנה מה שאצלו בהגברה, שמושל ושולט, והוא העיקר — הרי זה ענין האיכות והצורה והרוחניות.

ובכללות חייו של איש ישראל — הרי זה בנוגע ליהדות שבחייו והענינים החיצוניים שבהם מתלבשת היהדות, ולדוגמא: בשעה שאוכל, הרי זה כפי שיהודי צריך לאכול — מאכל כשר, ובברכה לפני' ולאחרי', ועאכו"כ לא כמו זולל וסובא ח"ו.

ועד"ז בנוגע להנהגת המסחר — שלפני שמשקיע את עצמו במסחר, יודע ש"ברכת ה' היא תעשיר"⁵⁸, כך, שהצלחת מסחרו תלוי' ביהדותו,

(56) אבות רפ"ה.

(57) ראה גם לקו"ש חכ"ט ריש ע' 525.

וש"נ.

(58) משלי יו"ד, כב.

(52) כתובות טז, רע"א.

(53) פ' ראה טז, יו"ד.

(54) ט, ב.

(55) ראה גם תו"מ חע"ב ריש ע' 284. וש"נ.

שזהו הכלי לקבלת ברכתו של הקב"ה, ולאח"ז ישנו הענין ד"בכל אשר תעשה"⁵⁹ — עשיית הכלי, אם ע"י ענין של מסחר, או ענין של עבודה במשרה ופקידות, שהם הענינים החיצוניים שבהם מתלבשת ברכת ה'.

ובזה הוא החילוק — שהכלי הוא ענין שבמדידה והגבלה, שהרי בשביל מסחר יש צורך בסחורה, ויש צורך בקונה שירצה לקנות, והמסחר צריך להיות בימות החול, שבהם מותר משא ומתן, משא"כ ביום השבת; משא"כ האיכות שבדבר, ההחלטה וההכרה ש"ברכת ה' היא תעשיר" — צריכה לחדור את כל היום, אבל די בכך שישנו רגע אחד שבו הוא חדור לגמרי בזה, ובדרך ממילא הרי זה חודר את כל פעולותיו ועשיותיו באופן גשמי.

ועד"ז בכללות ענין התורה ומצוותי, שזהו ה"מסחר" של יהודי — כדאיאתא בספרים⁶⁰ שבדוגמת המסחר כפשוטו שכדי להרוויח סכום גדול צריך תחילה להשקיע עכ"פ מקצת מן המקצת, כן הוא ענין ירידת הנשמה למטה בעוה"ז הגשמי והחומרי, שנקרא בתורת אמת בשם "ירידה", שהנשמה יורדת ממעלתה ודרגתה הקודמת, אבל זוהי "השקעה" שמשקיע לפי שעה את ענין הירידה, כדי שלאח"ז תהי' עלי' באין ערוך, למעלה אפילו מהמקום שמשם ירדה הנשמה, בדוגמת המסחר כפשוטו, שעל זה נאמר בגמרא⁶¹ "זבון וזבין תגרא איקרי" (בתמי'), שאם הוא מרויח רק מה שהשקיע, אין זה ענין המסחר, כיון שבמסחר צריך להיות ריוח.

וכיון שהריוח בא ע"י "ברכת ה'", אין זה סתם ריווח, אלא באופן שמביא עשירות ("היא תעשיר"), שהיא למעלה ממדידה והגבלה, כדברי הגמרא במסכת כתובות⁶², שישנו החיוב ליתן במדידה והגבלה, "די מחסורו אשר יחסר לו"⁴⁹, אבל "אי אתה מצווה לעשרו", ואילו ענין העשירות הוא יותר מ"די מחסורו אשר יחסר לו", למעלה ממדידה והגבלה.

י. והנה, מצד זה שנמצאים בעוה"ז הגשמי והחומרי, שבו יכולים להתרגל לכך "עולם כמנהגו נוהג", עד שחושבים שזהו חוקי הטבע, ואינו קשור עם העובדה ש"יש בעה"ב לבירה זו"⁶³ — צריכים להיות מזמן לזמן ענינים ומאורעות שמעוררים ומזעזעים ("גיבן אַ טרייסל") אדם ובפרט יהודי, כיון שבהם רואה איך שהאיכות גוברת על הכמות, ועד לאופן שמנצחת את הכמות (ואדרבה, סיבת ההצלחה היא בגלל שהגבירו את האיכות על הכמות, הפנימיות על החיצונית), ורואים זאת

(62) סז, ב. הובא בספרי ופרש"י עה"פ.

(63) ראה ב"ר רפלי"ט.

(59) פ' ראה טו, יח.

(60) ראה תו"א ותו"ח ר"פ וישב. ובכ"מ.

(61) ב"מ מ, ב (ובפרש"י). וש"נ.

באופן שכולט לעיני בשר, ועד שגם אינם יהודים רואים זאת, ונעשה מזה רעש ("א שטורעם און אַ ליאַרעם") גם בעולם⁶⁴.

אלא שאח"כ בא היצה"ר, שהוא אומן גדול באומנתו⁶⁵, ורוצה לבלבל כו', אבל אעפ"כ, אפילו בהתבוננות קלה רואים שזוהי התגברות הצורה על החומר, שקשור עם התגברות הרוחניות על הגשמיות, וקשור עם התגברות הנשמה על הגוף, וקשור עם התגברות ה"נשמה" והאלקות של כל העולם — הקב"ה, ש"מלא כל העולם" כמו ש"נשמה מלאה את כל הגוף" (כדברי הגמרא במסכת ברכות⁶⁶).

וכאשר פועלים שענין זה יהי' בהגברה — אזי מנצחים את ה"וועלטישקייט" של העולם, ובדרך ממילא בטלים עניני העלם והסתר של "עולם" מלשון העלם והסתר⁶⁷,

ואז מכירים מה שהכריז אברהם, היהודי הראשון, בכל העולם כולו, ובלשון הכתוב⁶⁸: "ויקרא שם בשם הוי' א-ל עולם", כפירוש חז"ל⁶⁹ "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא", היינו, שאברהם לא הסתפק בכך שהוא אמר "א-ל עולם", אלא תכליתו ושלימותו התבטאה בכך שהקריא ופעל שהעולם יקרא ויכריז שהקב"ה הוא "א-ל עולם",

וכפי שמדייק רבינו הזקן⁷⁰ שלא נאמר "א-ל העולם", ע"ד שאומרים "מלך העולם", כיון שאברהם פעל שהעולם יכריז שאין מציאות של עולם בפני עצמו, כי אם "א-ל עולם", היינו, שישנו "א-ל", וממנו נעשה ה"עולם", אבל לא בתור דבר בפני עצמו שיש עליו מלך העולם או אלקי העולם וכו', אלא יש אצלו שלימות גדולה יותר בעבודת ה' שפועלת בעולם שבשעה שמביטים על דבר שבעולם רואים אלקות. ובדוגמא כפי שהי' במ"ת, כמוזכר לעיל (ס"ב) מדברי המדרש, שמד' הרוחות ומשמים וארץ, מכל סביבות העולם, היתה ההכרזה "אנכי הוי' אלקיך" — שזהו רק אלקות בלבד, "אין עוד מלבדו"⁷¹.

אלא שרצונו של הקב"ה שגם עי"ז ש"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"⁷² יכירו אותו כמו בשעת מ"ת (ע"ד מארז"ל: "אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע", כמו שהי' בשעת מ"ת) — שיש בכחו של יהודי ע"י עבודתו לה' ע"פ רצון וציווי ה' בשו"ע, שבהיותו נשמה בגוף, שאוכל ושותה וישן ומטייל ועוסק במשא ומתן וכו', הרי זה באופן ש"החכם

64 ראה לקמן סי"א ואילך.

69 סוטה יו"ד, סע"א ואילך.

65 ראה שבת קה, ב.

70 ראה לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג.

66 יו"ד, א. וראה ויק"ר ספ"ד.

ובכ"מ.

67 ראה לקו"ת שלח לז, ד. ובכ"מ.

71 ואתחנן ד, לה.

68 וירא כא, לג.

72 ישעי' מ, כו.

ניכר" (כמ"ש הרמב"ם⁷³), שניכר עליו שהוא ה"חכם" האמיתי, ובלשון הגמרא⁷⁴: "איזהו חכם הרואה את הנולד", והיינו, שחכמה אמיתית מתבטאת בכך ש"רואה" [לא רק שיודע שכך כתוב בספרים, ולא רק שמבין בשכל שיש הוכחות שבהכרח לומר כן, אלא "הרואה", כפי שרואה דבר גשמי] כל דבר שבעולם איך שעכשיו נולד ונברא מאין ליש⁷⁵, כמאמר⁷⁶ "המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית", עי"ז ש"לעולם הוי' דברך נצב גו"⁷⁷, שהם ה"עשרה מאמרות"⁷⁸, כתורת הבעש"ט הידועה⁷⁸.

ואז, עי"ז שמתאחד עם הקב"ה באופן ש"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"⁷⁹, נעשה בעה"ב בעולם לשנות את מציאותו — שהרי "מאן מלכא רבנן"⁸⁰,

ובנוגע לענינו — שנעשה ביטול הגלות, ובשעתא חדא וברגעא חדא נעשית הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יהי' העיקר ש"נגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר"⁸¹, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

* * *

73) הלי' דעות רפ"ה.	78) תניא שעהיחיה"א בתחלתו.
74) תמיד לב, א.	79) ראה זח"ג עג, א.
75) ראה תניא פמ"ג.	80) ראה גיטין סב, סע"א. זח"ג רנג, ב
76) נוסח ברכות ק"ש.	(ברע"מ).
77) תהלים קיט, פט.	81) ישעי' שם, ה.

הוספה

א

בי"ה, א' שבט תשי"ד
ברוקלין

מחותי הו"ח אי"א נו"נ כו' מוה"ר זאב דוב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו, ובטח קיבל ג"כ מכתבי מזל טוב לחתונת בנו שי.

א

מוה"ר זאב דוב: לודמיר, ירושלים. אגרות נוספות אליו — אג"ק חי"ד אגרת ד'תקט"ז, ובהנסמן בהערות שם. חכ"ד אגרת ט'קמה. ח"ל אגרת יא'שעה.

ועל של עתה באתי אשר בשבוע הבעי"ל הוא יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מנהיג הדור, אשר בטח מתעוררים אז בכל השייכים אליו כחות נעלמים ויום סגולה הוא צו טאָן מיט זיך ועם הזולת, הרי בודאי גם כתי"ר ש"י ישתדל בזה באופן המתאים, ומוסג"פ המאמר דיום ההילולא אשתקד אשר בטח יעזור לו בהנ"ל.

בברכה ופ"ש כל אנ"ש שיחיו, מחו".

נ.ב. זה עתה נתקבל הספר בשם החסידות ששלח, ות"ח תי"ח.

ב

בי"ה, א' שבט תשי"ד

ברוקלין

שלום וברכה!

זה עתה נתקבל הפ"י בעד הנערה ... וכשאהי על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אזכירה לרפואה קרובה.

ובטח לדכוותי למותר לבאר אשר כמו כשבאים לשאול עצה לרופא או לעו"ד, צריך לבאר המצב והסיבה להמצב מבלי העלם דבר, כדי שתהי' גם העצה מתאמת, ועד"ז הוא גם בהנ"ל, ולכן צריך הי' לדעת לברר אצל הורי הנערה אם נולדה בטהרה, וגילה לפי ערך, ומובן אשר ביכולתו לכתוב אלי ישר בזה ובכל לשון שיותר קל בשבילם.

באשר כותב שמצא ענין במכתבי מבי' טבת, הנה מוסג"פ העתק המאמר שנאמר ביום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר אשתקד ויצא זה עתה במימיגראַץ, ובטח ינהג בו טוב עין לזכות את מי שיוכל להשפיע עליו בטוב.

בפ"ש בנו ש"י שראיתיו בעת התועדות וכל ב"ב שיחיו, בברכה.

המאמר דיום ההילולא אשתקד: ד"ה באתי לגני ה'תשי"ג. נדפס לאח"ז בתו"מ סה"מ שבט ע' רפה ואילך. סה"מ באתי לגני ח"א ע' עו ואילך.
הספר בשם החסידות: אולי הכוונה לספר "החסידות" של ר"א מרקוס (פלעשען, 1901).
שנדפס מחדש בתרגום מגרמנית — תל-אביב, תשי"ד.

ב

לבאר המצב .. מבלי העלם דבר: ראה עד"ז אג"ק חי"ד אגרת ד'תשנב. ובכ"מ. במכתבי מבי' טבת: אג"ק ח"ח אגרת ב'שכו (שנשלח לכו"כ).
המאמר שנאמר ביום ההילולא .. אשתקד ויצא זה עתה במימיגראַץ: ד"ה באתי לגני ה'תשי"ג. נדפס לאח"ז בתו"מ סה"מ שבט ע' רפה ואילך. סה"מ באתי לגני ח"א ע' עו ואילך.
ינהג בו טוב עין: ע"פ נדרים לח, א. שמו"ר פמ"ז, ג.

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

התמים אשר שיחי
לרגל הכנסו לעול המצוות
כ"ב סיון, ה'תשפ"ד
ולזכות אָחיו ואחיותיו

ולזכות הוריהם

הרה"ת ר' יחזקאל וזוגתו מרת חנה שיחיו אָלטיין

נדפס על ידי ולזכות זקניהם

הרה"ת ר' יעקב יהודה ליב וזוגתו מרת חוה שיחיו אָלטיין